

UZMANLIK EĞİTİMİNİN 20 YILLIK HAZİN ÖYKÜSÜ

Gülriş ERİŞGEN*

Öz: Sağlıkta Dönüşüm Programı sağlık uygulamaları, finansmanı, çalışma biçimlerinin yanı sıra eğitimde de değişikliklere neden olmuştur. Eğitim kurumlarında yapısal değişiklikler, önceliğin hizmete dönmesi, eğitici atamalarında adaletsizler, performansa dayalı ücretlendirme gibi temel değişimler uzmanlık eğitiminde nitelik kaybına yol açmıştır. Asistan hekimler bu süreçte önemli hak kayıplarına uğramıştır.

Anahtar sözcükler: Tıp eğitimi, tıpta uzmanlık eğitimi, sağlıkta dönüşüm programı

20 Years of Training Story of Specialization

Abstract: The Health Transformation Program has caused changes in health practices, financing, working styles as well as education. Fundamental changes such as structural changes in educational institutions, shift of priority to service, inequities in the appointment of trainers, and payment policies to educators have led to a loss of qualification in specialty education. Assistant physicians suffered significant loss of rights in this process.

Key words: Medical education, postgraduate education in medicine, specialist training in medicine, health transformation program

10 Aralık 2022 tarihinde yapılan 28. Tıpta Eğitimi Uzmanlık Kurultayı'nın (TUEK) ana teması Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) kontenjan belirleme kriterleri idi. Dahili, cerrahi, temel bilimlerin farklı uzmanlık alanlarından dernek temsilcileri, eğiticiler, öğrenciler nitelikli uzmanlık eğitim vermenin asgari koşullarını ve bir kurumda nitelikli eğitim alabilecek uygun öğrenci sayısını tartıştılar. TUEK'de bu konunun ana tema olarak seçilmesinin nedeni son sınavlarda hızla artan kontenjan sayıları idi. 2017 yılında ilan edilen kontenjan 6638 iken 2021 yılında 12266 kontenjan ilan edildi. planlama olmaksızın, eğitimin gereksinimlerini dikkate almadan yapılan bu hızlı artışlar uzmanlık eğitimi ve geleceğin uzmanlarının niteliği ile ilgili önemli kaygı yarattı. Yakın tarihli bu olay aslında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) 20 yıllık icraatının tipik bir örneği niteliğindedir. Uzun soluklu planlama yapmadan, görüş almadan, nitelik gözetmeden sorunları katlayacak kararları hayata geçirmek... Bu yazı uzmanlık eğitiminde yirmi yıldır bu anlayışla gidilen yolun bir özeti.

1. Eğitim Yönetimi

90'lı yılların sonu 2000'li yılların başında tıpta uzmanlık eğitimi ile ilgili olarak eğitici niteliği, eğitim kurumlarının yeterliliği, öğrenci ve eğitici seçiminde adaletsizliklerin tartışıldığını görüyoruz. Avrupa Birliğine uyum kapsamında uzmanlık eğitiminde standartların belirlenmesi, akreditasyon

çalışmalarının da filizlendiği görülüyor (**Baskan 1997, Yıldız 2021**). 1997 yılında Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) ve Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) katılımıyla Sağlık Bakanlığı tarafından Kızılcabazam'da gerçekleştirilen toplantı, 2000 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından Antalya'da düzenlenen 1. Türk Sağlık Eğitimi Şurası'nda olduğu gibi çeşitli ortamlarda tıpta uzmanlık tüzüğü çalışmaları devam ederken uzmanlık eğitiminin asgari standartlarının belirlenmesi, uygulanması ve denetimi konusunda Sağlık Bakanlığı'nın yanı sıra TTB ve YÖK'ün etkin temsil yetisinin olduğu, bağımsız yapıların oluşturulması için yoğun çaba harcandığı görülmektedir (**Baskan 2001**). Nitekim 2002 tarihinde yayınlanan Tıpta Uzmanlık Tüzüğü'nde, Tıpta Uzmanlık Kurulu (TUK) ve bu kurulun altında çalışan Eğitim Kurumlarını Değerlendirme Komisyonu ve Uzmanlık Dalları Eğitim ve Müfredat Komisyonları yer almıştır. Ancak kurul ve komisyonlarda yer alan üyelerin çoğunluğu Sağlık Bakanlığı ve YÖK tarafından atananlardan oluşurken TTB bir üye ile temsil edilmektedir. Tüzük hakkında hem TUK'un yasa ile düzenlenmesi konusunda hem de ekli çizelgede bulunan bazı uzmanlık ana dalları ve yan dalları ile ilgili olarak çeşitli davalar açılmış ve iptal kararları verilmiştir (**TTB web sayfası 2006**).

2006 yılında hazırlanan tüzük tasarısını ise Danıştay; tıpta uzmanlık eğitiminde eğitim boyutunun üniversitelere ait olduğu, Sağlık Bakanlığı'nın

*Prof. Dr. TTB-UDEK Yürütme Kurulu Üyesi (ORCID No:0000-0002-7204-0963)

Geliş Tarihi / Received : 26.12.2022

Kabul Tarihi / Accepted : 06.02.2023

esasen sağlık hizmeti sunumu ile yetkili olduğu, meslek örgütünün de içinde olduğu bütün tarafların kendi yetki alanları ile ilgili bir araya gelerek bir düzenlemenin yapılması gerektiği, tasarının Anayasa'ya aykırı olduğu, ayrıca TUK için yasal düzenleme gerektiğine ilişkin yargı kararı bulunduğu gerekçesi ile reddetmiştir. Ancak bu kez başka bir yasal değişiklikle (5614 Sayılı Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) tıpta uzmanlık eğitimi tüzük yerine yönetmelikle düzenlenir hale getirilmiş ve Sağlık Bakanlığı tıpta uzmanlık eğitimiyle ilgili düzenlemelerde tek yetkili konumuna gelmiştir. Özerk olması beklenen Tıpta Uzmanlık Kurulu'nda üyelerin çoğunluğunu yine Sağlık Bakanlığı tarafından atananlardan oluşmakta, meslek örgütü yine bir üye ile temsil edilmektedir (**TTB web sayfası 2008**).

2 Kasım 2011 tarihinde bir gece yarısı yayımlanan "Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" sağlık alanını birçok yönden sarstığı gibi uzmanlık eğitiminde sarsıntılar yarattı. Bu kararnameye dayandırılarak 2014 yılında yayınlanan Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği (TUEY) ile Sağlık Bakanlığının tıpta uzmanlık eğitimindeki belirleyici rolünü pekişmiş, tıpta uzmanlık ile ilgili işlemlerin Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü altında yürütülmesi ise hizmetin eğitime baskınlığının simgesi olmuştur.

2.Eğitim Kurumları ve Eğiticiler

2002 yılı mevzuatına göre tıpta uzmanlık eğitimi üniversitelerin tıp ve dış hekimliği fakülteleri ve Sağlık Bakanlığına bağlı eğitim hastanelerinde, fakültelerde profesör ve doçent olanlar ile en az 3 yıllık uzman olan yardımcı doçentler, eğitim hastanelerinde klinik veya laboratuvar şefi ya da şef yardımcılarının sorumluluğunda yürütülmekte idi.

TTB'nin 2002-2006 çalışma raporları incelendiğinde eğitim hastanelerinde şef, şef yardımcısı, başasistan atamalarının bir sorun yumağı haline geldiği ve uzmanlık eğitimini olumsuz etkilediği görülmektedir. Sağlık Bakanlığının eğitim araştırma hastanelerinde yoğunlaşan kadrolaşma çabaları ile mücadele önemli başlık olarak raporda yer almaktadır. 2005 yılında yapılan yasal düzenlemeler ile boş kadrolar ilan edilmeden, diğer hekimlerin başvuruları alınmadan ve hiçbir değerlendirmeye tabi tutulmadan doğrudan Bakan tarafından bir kısım doçent ve profesörlerin atanması kabul edildi ve bu kapsamda 176 kişi atandı. Anayasa Mahkemesi tarafından yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesine

rağmen 2007'de bu kez 5581 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun» ile yürürlüğü durdurulan Kanun ile aynı yönde hükümler getirilmiş ancak yasa Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderilmiştir. 2008'de mevcut kadroların %35'ni geçmemek kaydı ile profesör ve doçent unvanına sahip hekimlerin sınava tabi tutulmaksızın klinik şef ve şef yardımcılıklarına atanabilmesi, diğer hekimlerin ise sınav ile bu görevlere atanmalarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. 2008 ve 2009 yılında 546 Klinik şef ve şef yardımcısı sınavsız atanmış, ve bazı üniversitelerden klinik şefi görevlendirilmiştir (**TTB web sayfası 2009**).

2010 yılında, on yıl aradan sonra Bakanlık şef, yardımcılığı ve baş asistan kadroları için sınav yaptı. Sınav sürecinin şeffaflığı, değerlendirmelerin objektifliğine dair ciddi kaygılar yaşanırken (**TTB web sayfası 2010a**) 2 Kasım 2011 tarihinde yayımlanan "Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile bir geçiş süreci bile tanınmadan klinik şef ve şef yardımcılarının görevleri sona erdi. Bu kadrolarda görev yapan hekimlerin eğitim görevlisi olarak atandılar. Eğitim görevlisi olarak atanan hekimler arasından bir hekimin klinik eğitim ve idari sorumlusu olarak atanabileceği duyuruldu. Hastaneler Kamu Hastaneleri Kurumuna devredildi. Kamu Hastane Birlikleri kuruldu. Bu birliklerin başına genel sekreter sıfatıyla yöneticiler atandı. Hastanelerde başhekimlerin üzerine amir pozisyonunda hastane yöneticileri belirlendi. Sağlıkta dönüşümün yasal altyapısı da tamamlanmış, artık hastaneler "resmen" işletmeye, hastalar müşteriye dönüşmüştü.

663 sayılı KHK yalnızca Sağlık Bakanlığının teşkilatını değiştirmekle kalmadı Bakanlığın denetleyici rolünü de artırdı. Sağlık Bakanlığının TUK üzerinden tıp fakültelerinde uzmanlık eğitimini, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü üzerinden de üniversitelerde gerçekleştirilecekler de dahil klinik araştırmaları kontrolüne aldı (**DEÜ Tıp Fakültesi web sayfası, 2011**).

Uzmanlık eğitimini etkileyen bir diğer başlık da üniversite hastaneleri-Sağlık Bakanlığının hastaneleri işbirliği idi. Dr. Füsün Sayek V. Eğitim Hastaneleri Kurultayında kurumlar arası işbirliğinin ülkemizdeki örnekleri ele alınarak eğitim bakımından sakıncaları ifade edilmiştir. Daha iyi bir ortamda sağlık hizmeti ve eğitim sunma fırsatı yaratacağı bahanesi ile yola çıkan model eğitim hastanelerinin artan iş yükü ve uygulanan performans sistemi ile bir çeşit hizmet hastanesine dönüşmesiyle sonuçlandığı,

temel amacı tıp eğitimi ve uzmanlık eğitimi vermek olan eğitim hastaneleri işlem, daha fazla kazanç anlayışı ile çalışmakta olduğu vurgulanmıştır.

Sağlık Bakanlığına bağlı eğitim hastanelerinde sağ- lıkta piyasalaşmayı hedefleyen düzenlemeler eğiti- mi olumsuz etkilerken üniversite hastanelerinde de durum çok parlak değildi. "Tam gün" yasası ile üni- versite ve eğitim hastanelerinde bir işletme anlayı- şıyla daha fazla kazanç sağlanması, daha fazla işlem yapılarak döner sermaye gelirlerinin artırılması, bir tür "hizmet başı ödeme" sistemi olan performans uygulaması ile güvencesiz, özlük haklarının yok- sun "sözleşmeli" konumda bir çalışma sistemi daya- tılmaya çalışılıyordu. Ülkenin sağlık işgücünü yeti- ştiren, en ağır hastaların tedavi edildiği son basamak hastaneler olmaları piyasa koşullarına terk edildi ve finansal krize girdi. Eğiticiler klinik iş yüküne boğul- du, ticarileşmiş bir akademik ortamda öğrencilerin tanı ve tedavi süreçlerini bir bütünlük içinde izle- meleri imkansız hale geldi. Asistan hekimler de öğ- renci kimliğinden uzaklaştırıldı ve hemen tamamen hizmet sunumunun içinde kaldılar **(UDEK web sayfası 2009)** .

Sağlık Bakanlığı bir yandan eğitim hastanelerini işletmeye dönüştürürken bir yandan da müfredat komisyonları toplayarak uzmanlık alanlarında çe- kirdek eğitim müfredatlarını oluşturmaya devam etti. 16 Ocak 2010'da Tıpta Uzmanlık Kurulu Çalış- tayı'na katılan bir grup öğretim üyesinin kamuoyu ile paylaştığı açıklama bu çelişkiyi göstermek bakı- mından önemlidir. Bu açıklamada "Tam gün" yasa- sının eğitime vuracağı darbe açıkça ifade edilmiştir **(TTB web sayfası 2010b)**.

2015 yılında Türkiye'nin sağlık ve tıp eğitimi ala- nına "sağlık temalı olarak kurulan ilk ve tek devlet üniversitesi" olarak tanıtılan Sağlık Bilimleri Üni- versitesi (SBÜ) girdi. Mütevelli heyeti ile tamamen yönetim Bakanlığına bağlı, 55 Eğitim ve Araştırma hastanesi ile işbirliği yapmış bir garip yapıdır. Ku- rulduğu dönemde sıklıkla dile getirilen kadrolaş- ma kaygıları karşılığını bulmuştur. Üniversite ku- ruluşundan beri binlerce "adrese teslim" kadro ilan etmiştir **(Tele1 web sayfası, 2020)**.

SBÜ'de uzmanlık eğitimine özel değerlendirmeyi ise 2018 yılında SBÜ'nün "Tıpta Uzmanlık Eğitimin- de Kalite" başlığı ile yaptığı toplantıda Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Güven Bektemür (2018) yapmıştır:

"Ülkemiz tıpta uzmanlık eğitiminde gerek standartlar gerekse kalite açısından önemli mesafeler kat etmiş olsa da hala arzu edilen seviyeye ulaşabilmiş değildir. Özellikle uygulanan eğitimin belirlenen standartlarda verilip verilmediğinin izlenmesi, denetlenmesi ve ko- ordine edilmesi hususlarında teknik alt yapı ve mev-

*zuat eksikliklerinin olduğu aşikardır. Sağlık Bakanlığı- na ait kurum ve kuruluşlar ile devlet üniversitelerinin ilgili birimlerinin birlikte kullanıma başlamasından sonra tıpta uzmanlık eğitiminde kalite yükselmesiyle birlikte ilave yönetsel sorunlar da ortaya çıkmıştır. Özellikle, Sağlık Bilimleri Üniversitesi gibi çok sayıda afilyasyonu olan makro bir organizasyon yapısına uy- gun mevzuatın güncellenmemesi ilave sorunları da getirmiştir. Eğitim ve sağlık tesisi işletiminin yetki ve sorumluluğu konusunda kargaşa mevcuttur. Eğitim sorumlusu kavramı ile ilgili karışıklık mevcuttur. Öğ- retim elemanlarıyla yapılan sözleşmelerde mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası eğitim ile bilimsel çalış- malara ilişkin yetki ve sorumluluklar ayrıca belirtilir. Süresi biten sözleşmeler yenilenebilir. Sözleşme bitim tarihinden bir ay önce tarafların aksine yazılı bildiri- mi yoksa sözleşme kendiliğinden birer yıllık sürelerle uzar. " denilmektedir. Sözleşme imzalanmayan üni- versite öğretim üyeleri; • Birden çok hastane ile afili- asyonu olan üniversitelerde öğretim üyeleri kapı kapı hastaneleri dolaşarak kendilerine yer mi arayacaklar? • Öğretim üyesi, ilgili hastanede çalışmak istemezse diğer bir hastane başhekimisi ile sözleşme imzalaya- bilecek mi? • SBÜ gibi kadroları Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezlerinde bulunan öğretim üyeleri direkt Rektörlüğe bağlı olduğundan sözleşme için sadece Dekanın görüşünü almak ne derece doğru? *Hekim açığının olduğu ülkemizde hastanelerde söz-leşme imzalamayan öğretim üyeleri mesleklerini nasıl icra edecek?"*

Sağlık Bilimleri Üniversitesi ile uygulandığı biçimi ile birlikte kullanımların eğitime olumsuz etkileri daha görünür oldu. Şehir hastanelerinin açılmaya başlaması ile hizmet sunumu ve eğitimde kaos dö- nemi başladı demek abartı olmaz. 2019 gerçekleştirilen Şehir Hastaneleri Sempozyumu'nda deneyim paylaşan Dr. Ali İhsan Ökten (2019) uzmanlık eğiti- minde yaşananları şu şekilde anlatmış:

"Bizim hastanemiz eğitim olarak ilk açılan şehir has- tanesi. Adana Şehir Hastanesi açıldıktan sonra asis- tanlar tarafından eğitim sorunları aksamaya başladı. Çünkü angaryalar v.s çok arttı. Eğitim süresi azaldı. Bu onlarda ciddi bir huzursuzluğa yol açtı. Ve asis- tanlar kendi içlerinde gerçekten iyi bir dayanışma sergilediler. Ve TUK'a şikayet dilekçesi gönderdiler. Bu şikayet üzerine TUK bizim orayı denetleme prog- ramına aldı. Denetimden sonra önerileri ve birtakım yaptırımlar yapacağını söyledikten sonra eğitimde bir miktar düzelme olmakla birlikte daha çok eğitim sorumluların inisiyatifinde iyileştirilmeye çalışılıyor. Eğitim Hastanesi olduğumuz için biz daha önce- den afiliye idik. Ama ismi değişti. Eski hastanenin

kurumsal varlığı ortadan kalktı. Var olan kurumumuz yasal olarak kapandı. Yeni bir hastaneye geçtik. Sağlık Bilimleri Üniversitesi aynı zamanda oraya bağlıyız biz. Şu an afiliye miyiz değil miyiz? O açıkçası belli değil. Büyük ihtimalle değiliz.”

22 Eylül’de açılışı yapılan Etlik Şehir Hastanesinde kaosu Ankara Tabip Odası paylaştı. Bu hastaneye taşınmak üzere kapatılması planlanan hastaneler ile ilgili değişen kararlar arasında eğitici kadro ve uzmanlık öğrencilerinin durumunda belirsizlik hâlen devam ediyor:

“Sami Ulus’ta uzmanların %70’den fazlası Etlik Şehir Hastanesi’ne gitti. Asistanlar Ekim ayında yapılan görevlendirme ile Etlik Şehir Hastanesine gitti. Sami Ulus’a geçici görevle geliyorlar. 150 asistan Etlik Şehir Hastanesi’nde, 16 asistan Sami Ulus Hastanesi’nde. Görevlendirmelerin neye göre yapıldığı, ne kadar süreceği belirsiz. Acil servise ise mevzuata aykırı şekilde pratisyen hekimler uzmanlarla nöbet tutuyor. Asistan yok.” (Ankara Tabip Odası web sayfası, 2022, İlhan 2022).

3.Eğitimin Özneleri: Asistan Hekimler

TTB Asistan ve Genç Hekim Kolu 2015 yılında çıkarttığı broşürde asistan hekimlik hallerini aşağıdaki gibi anlatmıştır:

“Ay başında hesabında ne göreceğini bilemeden, sürekli artan iş yükü altında uzun saatler çalışmak, gün aşırı tutulan nöbetler, her gün yenileri eklenen angarya işler, tüm bu yükü kaldırmaya çalışırken acil servislerde, kliniklerde hasta yakınlarının hakaret ve şiddetine maruz kalmak... Tüm bu sıkıntılara uzmanlık eğitimini tamamlamak adına, çoğu zaman yapılandırılmış bir eğitim programı, yeterli sayıda ve nitelikte eğitim sorumlusu ya da öğretim üyesi olmadan, yan dal poliklinik ve servisi olmamasına rağmen katlanmak... Bu tablonun yarattığı bedensel ve ruhsal yükler, sağlıksız çalışma koşulları nedeniyle kendi sağlığını koruyamaz hale gelmek... Giderek işletme hâline gelen kamu hastanelerinde ‘Asistanlık’ bunlarla özdeşleşmiştir.”

Kışkırtılan talebi karşılamak, kar etmek, piyasa koşullarında ayakta kalmak çabası içinde olan üniversite ve eğitim hastanelerinde asistan hekimlerin öğrenci nitelikleri neredeyse tamamen göz ardı edilmektedir. Farklı kurumlar tarafından gerçekleştirilen anket sonuçları en az %40 civarında eğitim kurumunda eğitim programının olmadığı ya da uygulanmadığını göstermektedir. Eğitime ayrılan süreler giderek kısalmaktadır. Vizit, ameliyat, alana

özgü girişimlerin uygulaması ya da eğitime katkısı yetersizdir. (TTB Asistan Hekim Kolu 2016, YÖK 2017, Karakoç 2018). Bu ve benzeri çalışmalar asistan hekimlerin kendilerine, ailelerine, arkadaşlarına zaman ayıramadığını, yoğun bir iş yükü altında olduklarını da göstermektedir. Ağır çalışma koşullarına eklenen şiddet ve mobbing asistan hekimleri tüketmektedir.

Sonuç olarak Sağlıkta Dönüşüm Programının yarattığı koşullar asistan hekimlerin eğitim ve özlük haklarında, kurumları ve eğitimcilerin niteliklerinde ciddi tahribata yol açmıştır. Uzmanlık eğitiminde yaşanan bu 20 yıllık tahribatın bilançosu maalesef ağır olmuştur: hekim göçü, istifalar, üst üste yaşanan intiharlar, Dr. Rümeyşa Şen’in 36 saatlik nöbet sonrası yaşamını yitirmesi...

Kaynaklar

- Ankara Tabip Odası web sayfası (2022), Erişim tarihi 24.12.2022, <https://ato.org.tr/announcement/show/545>, <https://ato.org.tr/news/show/1179>
- Baskan, S. (1997) 2000’li yılların eşiğinde Türk tıp eğitimi, Ankara Üniversitesi Mecmuası, 50(1): 7-18.
- Baskan S. (2001) Bir tüzük hikayesi. Toplum ve Hekim, 16(1), 34-38.
- Bektemür G. (2018) Üniversite Ve Sağlık Bakanlığı Birlikte Kullanim Kapsamında Tıpta Uzmanlık Eğitiminde Yönetmelik Sorunları Ve İhtiyaçlar. TUEK 2018, SBÜ Yayını, 33-43.
- DEÜ Tıp Fakültesi web sayfası (2011), Erişim tarihi 15.12.2022, <https://halksagligi.deu.edu.tr/663-sayili-khk-hakkinda-rapor/>
- İlhan B. (2022) Mücadele kazandırır. Birgün Gazetesi, 14.10.2022
- Karakoç Y. (2018) Uzmanlık Öğrencilerinin Eğitim Hakkında Geri Bildirimleri. TUEK 2018, SBÜ Yayını, 43-46.
- Ökten A.İ. (2019) Adana Şehir Hastanesi Deneyimi. Şehir Hastaneleri Sempozyum Kitabı, TTB Yayınları, 74-80.
- Tele1 web sayfası (2020), Erişim tarihi 24.12.2022, <https://tele1.com.tr/liyakat-hice-sayildi-sbude-bir-adrese-teslim-kadro-skandal-daha-291432/>
- TTB Asistan Hekim Kolu (2016). 14 Martta Asistan Hekimlerin Talepleri Var, TTB Yayını,
- TTB web sayfası (2008) Erişim tarihi 9.12.2022, https://www.ttb.org.tr/yayin_goster.php?Guid=a-438c042-93a8-11e7-914a-a458ccf77150
- TTB web sayfası (2008), Erişim tarihi 9.12.2022, https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=66875a82-9232-11e7-b66d-1540034f819c
- TTB web sayfası (2009), Erişim tarihi 30.11.2022, https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=6691ab72-9232-11e7-b66d-1540034f819c
- TTB web sayfası (2010a), Erişim tarihi 15.12.2022, https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=66a40254-9232-11e7-b66d-1540034f819c
- TTB web sayfası (2010b), Erişim Tarihi 25. 11. 2022, https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=66a3ae12-9232-11e7-b66d-1540034f819c
- UDEK web sayfası (2009), Erişim Tarihi 30 11. 2022, https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=6687b-4c8-9232-11e7-b66d-1540034f819c
- Yıldız K. (2001) Tıpta uzmanlık eğitiminde Türk Tabipleri Birliğinin rolü, Toplum ve Hekim, 16(1): 39-41.
- YÖK 2017 Tıp Dallarında Asistan Hekim Çalıştay Kitabı, YÖK Yayınları, 9-19.